

ADEM AS'IN CENNETE GİRMESİ VE ÇIKMASI*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon izleyicileri ve Ak-Radyo dinleyicileri!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Size bu duaları Mekke-i Mükerrreme'den yapıyorum. Allah-u Teâlâ Hazretleri hacılara ikram eylemiş; duaları makbul, müstecâb... Bizimkiler de öyle makbul ve müstecâb dualarsa, "Allah dünyanın ve ahiretin hayırlarını sizlere, gönüllerinizin dileği üzere ihsân eylesin..." diye dua ediyoruz. İki cihanda aziz olun...

Tefsir sohbetimizde Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 35 ve 36. ayet-i kerimelerinin izahını yapacağım. Ayet-i kerimleri okuyayım ilk önce, *bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا

مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا

هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

(البقرة:٣٥)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

(*Ve kulnâ yâ âdemüskün ente ve zevcüke'l-cennete ve külâ minhâ rağaden haysü şî'tümâ, ve lâ takrabâ hâzihiş-şecerete fetekûnâ minez-zâlimîn.*) (Bakara, 2/35)

36. Ayet-i kerime de, *bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

فَازَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا
فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

(البقرة: ٣٦)

(*Feezellehüme's-şeytânü anhâ feahracehümâ mimmâ kânâ fîh, ve kulne'hbitû ba'duküm li-ba'din aduvvün ve leküm fî'l-ardi müstekarrun ve metâun ilâ hîn.*) (Bakara, 2/36) *Sadaka'llâhu'l-azîm*.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, Adem Atamız AS'ı cennette yarattıktan sonra, meleklerle ona secde etmeyi emretti. Eşyanın isimlerini öğretti. Meleklerle karşı onu üstün kıldı. Meleklerle, secde ettirdi. Geçtiğimiz haftalarda, bu konuyla ilgili ayetleri izah etmiş, sohbetimizde anlatmıştık. Bu ayet-i kerimede de buyuruyor ki:

(*Ve kulnâ*) “Ben Azîmü's-şân, alemlerin Rabbi buyurdum ki...” *Kulnâ*, bu ta'zim sîgası olduğundan “Biz buyurduk” tarzında ama, bunun tercümesi tabii “Ben Azîmü's-şân

buyurdum ki...” diye olması lâzım! Çünkü, Allah-u Teâlâ Hazretleri tektir, şerîki, nazîri yoktur.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ

(الإخلاص: ۱-۲)

(*Kul hüva'llàhu ehad. Allàhu's-samed.*) [De ki: Allah bir tektir. Allah her şeyden müstağni ve her şey ona muhtaçtır.] (İhlâs, 112/1-2)

Buradaki cemî sîgası çokluktan dolayı değil, azamet ifade etmek içindir.

(*Ve kulnâ*) “Ben Azîmü’ş-şân buyurdum ki: (*Yâ âdem*) Ey Adem! (*Üskün ente ve zevcûke'l-cennete*) Sen de, eşin de cennete yerleşin, cennette oturun, cenneti mesken edinin! (*Ve külâ minhâ rağaden haysü şî'tümâ*) Ve bu cennetin içindeki çeşitli nimetlerden geniş, rahat, tatlı bir yaşam içinde, rahat ve refah içinde istediğinizden, istediğiniz zaman yeyin! (*Ve lâ takrabâ hâzihi's-şecerete*) Ama, sakın şu ağaca yaklaşmayın! (*Fetekûnâ mine'z-zàlimîn*) Yaklaşırsanız, bu buyruğumu tutmazsanız; o zaman ikiniz birden zalimlerden, günahkârlardan, Allah’a àsî olanlardan olursunuz.” (Bakara, 2/35)

(*Feezellehüme's-şeytânu anhâ*) “Şeytan ikisini oradan, ondan ayaklarını kaydırıp uzaklaştırdı. (*Feahracehümâ mimmâ kânâ fîhi*) Bu ikisini, içinde buldukları güzel hallerden, nimetlerden, durumdan, mekândan çıkarttı.

(*Ve kulnâ*) Bunun üzerine, ben Azîmü'ş-şân buyurdum ki: (*İhbitû*) ‘İnin, çıkın gidin, (*ba'duküm li-ba'din adüv*) bir kısmınız, bir kısmınızın düşmanı, birbirinize düşmansınız. (*Ve leküm fî'l-ardi müstekarrun*) Yeryüzünde, arzda sizin için bir mekân, istikrar bulma, karar bulma mekânı olacak; (*ve metâun*) faydalanma, yaşam, temettû olacak, (*ilâ hîn.*) bir zamana kadar... Haydi çıkın!’ buyurdum.” diye bildiriyor. (Bakara, 2/36)

a. Hazret-i Havva'nın Yaratılışı

Bu iki ayet-i kerimede anlatılan olaylar, Adem Atamız AS'ın yaratılmasından ve meleklerle Allah'ın ona secde etmesini emretmesinden sonra oldu. Allah'ın Adem Atamız'ı, ne kadar yüksek şereflerle şerefyâb ettiğini gösteren ayetleri daha önce okumuştuk.

Ondan sonra, iblis secde etmedi. O Allah'ın rahmetinden ve cennetten koğuldu. Ve böyle müşerref, mükerrem, muazzez, meleklerden bile daha ileride bir makama, mekâna sahip olan Adem Atamız AS'a, Allah-u Teâlâ Hazretleri, Allah-u Azîmü'ş-şân, alemlerin Rabbi, yerin göğün yaratıcısı Mevlâmız:

“—Sen ve eşin cennette sâkin olun, oturun, mekân tutun, mesken tutun!” buyurdu.

Şimdi tabii burada Adem Atamız'la beraber, (*ve zevcüke*) “ve senin zevcen, eşin” buyruluyor. Bu zevc ve zevce hanım için ikisi birden kullanılır. Arapça'da zevc kelimesinin kullanılması daha fasih... Her ne

kadar müennes sîgası sonuna te getirilerek yapılıyorsa da, zevcetüke denmemiş, zevcüke buyrulmuş Kur'an-ı Kerim'in kullanımında. Hanımın zevc diye, o kelimeyle zikredilmesi daha fasih, daha belagatlı diyor Arap alimleri, dil bilgisi yönünden, lügat yönünden...

Demek ki, Adem Atamız'ın zevcesi, eşi yaratılmış; ikisine birden, "Siz cennette sakin olun, mesken tutun, oturun!" buyrulmuş oluyor. Bu hususta, Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuş o mübarek müfessir sahabi:

لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَ أَسْكَنَ فِيهَا آدَمَ بَقِيَّ

فِيهَا وَحَدَّهُ فَالْقَى اللَّهُ عَلَيْهِ النَّوْمَ

ثُمَّ أَخَذَ ضِلْعًا مِنْ أَضْلَاعِهِ مِنْ

الْجَانِبِ الْأَيْسَرِ فَخَلَقَ مِنْهُ حَوَاءَ فَلَمَّا

اسْتَيْقَظَ وَجَدَهَا عِنْدَ رَأْسِهِ قَائِدَةً

فَسَأَلَهَا مَنْ أَنْتِ فَقَالَتْ إِنِّي امْرَأَةٌ

فَقَالَ لِمَ خُلِقْتِ قَالَتْ لِتَسْكُنَ إِلَيَّ

وَ أَسْكُنَ إِلَيْكَ فَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا آدَمُ

مَا اسْمُهَا قَالَ حَوَاءَ قَالُوا وَلِمَ قَالَ لِأَنَّهَا

خُلِقَتْ مِنْ حَيِّ

(*Lemmâ haleka'llàhu'l-cennete*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri cenneti yarattığı zaman, (ve eskene fîhâ âdem) Adem AS'ı da orada iskân ettiği zaman; yâni, ‘Sen cenneti mekân tutun, burada yaşa!’ dediği zaman, (*bakiye fîhâ vahdehû*) cennette tek başına, tek bir yaratık olarak bir müddet kaldı. (*Feelka'llàhu aleyhi'n-nevm*) Allah-u Teâlâ Hazretleri ona uyku arız eyledi, uyuma tuttu onu. (*Sümme ehaze dıl'an min adlâihî mine'l-cânibi'l-eyser, fehaleka minhü havvâ*) Sol tarafından Allah-u Teâlâ Hazretleri Havva Validemiz'i yarattı.”

Tabii Adem AS'ın yaratılışı, Havva AS'ın yaratılışı, yaratılış merhaleleri, şekli, yaratılışın cereyânı nasıl; biz bilmiyoruz, Allah bilir ama, Havva AS yaratıldı.

(*Felemme'steykaza*) “Adem AS bu uyuma halinden uyandığı zaman, (*vecedehâ inde re'sihî kâideten*) Havva AS'ı oturur vaziyette, yan tarafında, başı tarafında görünce şaşırdı. Kendisi uykudan uyanınca, Havva AS'ı görünce şaşırdı.” İbn-i Mes'ud rivayet ediyor RA bu olayları.

(*Feseelehâ*) “Ve ona sordu, (*Men enti?*) ‘Sen kimsin?’ diye. (*Fekâlet*) Havva AS dedi ki: (*Inni'mreetün*) ‘Kadınım, bir hanımım.’ (*Fekâle: Lime hulikti?*) Niçin yaratıldın sen? Ne sebeple yaratıldın?.. (*Kâlet: Li-tesküne ileyye ve esküne ileyke*) ‘Sen benimle gönül sürûru bulasın, sükûnete eresin; ben seninle gönül sürûru bulup, seninle sükûna ereyim; birbirimizin gönlünü hoş edelim diye, Allah bizi böyle yarattı.’ dedi Havva AS.”

(Fekàleti'l-melâiketü: Yâ âdemü me'smühâ)
“Melekler bu yeni varlığı, Allah'ın Adem'in yanında yarattığı varlığı görünce, Adem'e sordular: ‘Bunun ismi ne?’ dediler. (Kàle: Havvâ’) ‘Bunun ismi Havvâ’dır’ dedi.”

Çünkü, “Her varlığın ismini Allah ona öğretti.” diye daha önceki ayetlerde geçmişti. Havvâ, hayat maddesinden bir isim. Arap diline göre, kökü hayat kelimesiyle aynı kökten. (Kâlû: Ve lime?) “‘Bu isimle isimlendirilmesinin sebebi ne? Niçin böyle hayat sahibi manasına gelen bir isimle isimlendirilmiş bu?’ dediler.”

(Kàle: Li-ennehâ hulikat min hayyin) “‘Çünkü, bu bir canlı varlıktan ayrılarak yaratıldı.’ diye Adem AS cevap verdi.”

Şimdi burada, benim önümde bu satırları okuduğum İsmail Hakkı Bursevî Hazretleri'nin tefsiri. Orada bu İbn-i Mes'ud RA'ın rivayetinin arkasından bir de kendi beyanını, duygusunu, fikrini zikrediyor:

وَاعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ وَاحِدًا مِنْ أَبِي دُونِ أُمِّ
وَهِيَ حَوَاءُ وَآخِرُ مِنْ أُمِّ دُونِ أَبِي وَهُوَ عِيسَى
وَآخِرُ مِنْ أَبِي وَأُمِّ أَيْ أَوْلَادُ آدَمَ وَآخِرُ مِنْ غَيْرِ
أَبٍ وَأُمِّ أَيْ آدَمَ

(Va'lem enne'llàhe teâlâ haleka vâhiden min ebin dûne ümmin) “Ey okuyucu bil ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri bir canlı varlığı,

insanı babadan yarattı.” Yâni Havva AS, Adem AS’dan yaratılmış. Ne keyfiyetle, ne sûretle yaratıldıysa sol tarafından, sol kenarından yaratılmış ama, tabii bu yaratmanın keyfiyeti Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin bildiği bir şey. Adem AS’ın da keyfiyetini Allah bilir. Yâni, Adem AS da topraktan yaratılmış ama, ne merhalelerden geçerek, nasıl oldu; biz o teferruatı bilmeden yaratılışı biliyoruz.

Şimdi Havva AS, Adem’den yaratıldı. Yâni Adem AS, babamız. Babadan bir kişi yaratılıyor, Allah yaratıyor. (*Dûne ümmin*) “Anne olmadan, (ve *hiye havvâ*) bu yaratılanın adı da Havvâ.” Tabii bu Adem’in batı dillerinde de İsâ AS’a inen İncil’den, Mûsa AS’a inen Tevrat’tan gelme isimler batı dillerine de girmiş. Edım, İdım diye Adem’in adı kullanılıyor batı dillerinde. Havva’nın adı da İvv diye, Eva diye geçiyor. Muhtelif dillerde telaffuzları farklı olabilir. Yâni, onlar da biliyorlar bu kelimeleri.

(*Ve âhar min ümmin dûne ebin*) “Bir de Cenâb-ı Hakk’ın böyle bu sefer babasız, sadece anneden yarattığı bir kişi var; (ve *hüve îsâ*) o da İsâ AS’dır.” Yâni, Meryem Validemiz evlenmemiş iken ve pırıl pırıl tertemiz, ibadet ehli, kendisine mahsus bir ibadetgâhta, kimseyle görüşmeden böyle ibadetle meşgul bir ibadetskâr, âbid, zâhid, cennetlik hatun iken... Cennetlik olduğunu da Peygamber Efendimiz zaten beyan ediyor hadis-i şeriflerinde. Öyle tertemiz bir bâkire iken, Allah-u Teâlâ Hazretleri ondan da İsâ AS’ı babasız olarak dünyaya getirtti. Hikmeti...

“Sonra bir çok insanlar da anne ve babadan dünyaya geldiler. Yâni benî Adem, insan nesli anne ve babadan dünyaya geldiler. Bir tanesi de ne anne, ne baba, yâni hiç birisi olmadan Allah onu öyle yarattı, topraktan yarattı. O da Adem AS’ın kendisi...”

Bunları böyle dört muhtelif hali zikrettikten sonra İsmâil Hakkı Bursevî Hazretleri KS diyor ki:

فَسُبْحَانَ مَنْ أَظْهَرَ مِنْ عَجَائِبِ صُنْعِهِ

وَمَا يَتَحَيَّرُ فِيهِ الْعُقُولُ

(*Fesübhâne men azhara min acâibi sun’ihî, ve mâ yetehayyeru fîhi’l-ukûl*) “Sübhâna’llah... Kudretine bak Cenâb-ı Hakk’ın ki, ne kadar şaşılacak, taaccüb edilecek tarzda yaratıyor, neler yaratıyor. Akılları hayrette bırakacak tarzda yaratıyor.” diye bu noktaya işaret etmiş.¹ Tabii güzel bir noktayı beyan etmiş oluyor. Ben de size, sevdiğim için bu satırları naklettim.

Demek ki, Adem AS ve Havvâ AS ikisi yaratılmışken... Tabii Havva AS ne zaman yaratıldı? Cennete girmeden evvel mi yaratıldı, cennete girdikten sonra mı yaratıldı?.. Bunları biz tabii, eğer bir haber-i sâdık yoksa, cevaplandırarak durumda değiliz.

¹ İsmâil Hakkı Bursevî, *Rûhu’l-Beyan*, c.1, s.73.

b. Hz. Adem ve Hz. Havva'nın Cennete Yerleştirilmesi

“Ey Adem sen ve zevcen, eşin cennete buyurun, oturun, cennet meskeniniz olsun! (*Ve külâ minhâ*) Bu cennetteki nimetlerden ikiniz de yeyin!” *Külâ*; ikiniz birden, iki kişiye, iki muhataba emir sîgası. *Kül*, ye; *külâ*, siz ikiniz yeyin; *külû*, hepiniz, sizler yeyin mânâsına; bu kelimeleri duymuşsunuzdur.

Tabii Arapça'da *kaf*'la *kef*'in farkı var, İki tane ke harfi var. Türkçe'de bir tane k var. *Kül* kefle olursa, ye demek; kafla olursa *kul*, o da söyle demek. Onu da duymuşsunuzdur. Türkçe'de q harfi de yok. Batı dillerinde var, onu almamışız. Böylece bir karışma olacak. Onun için izah etmek gerekiyor.

(*Ve külâ*) “İkiniz yeyin! (*Minhâ*) Cennette bulunan türlü türlü nimetlerden... (*Rağaden*) Henîen, afiyetle, vâsien, geniş bir şekilde gönlünüz hoş olarak, tayyib olarak, hoş olarak yeyin bakalım! Şen, hoş bir şekilde afiyetle cennetteki nimetlerden, meyvalardan, yiyeceklerden yeyin!”

(*Haysü şî'tümâ*) “Ne zaman isterseniz, neresinden isterseniz, canınız istedikçe, cennetin her tarafındakilerden, nasıl isterseniz yeyin! Neredeki meyveyi isterseniz yeyin! (*Ve lâ takrabâ hâzihi's-şecereh*) Sadece bir istisnası var: Şu ağaca yaklaşmayın! (*Fetekûnâ mine'z-zâlimîn*) Sonra ikiniz de âsîlerden, günahkârlardan olursunuz.” buyuruyor.

Tabii, Adem Atamız'la Havva Anamız, o meyvadan yemişler. Şimdi burada, ben kendim birkaç noktayı söylemek istiyorum: Cennette o kadar nimet var, saymakla bitmez, türlü türlü tatları olan, şekilleri olan, renkleri olan nimetler... Hepsi serbest, hepsini yiyebilirsiniz buyuruyor Cenâb-ı Hak; "Yalnız şunu yemeyin, şu ağaca yaklaşmayın!" buyuruyor. Ama Adem Atamız, Havva Anamız onu yemişler. Ne kadar garip bir durum...

Bizler de öyle... Cenâb-ı Hak bir sürü yiyecek, meyva, sebze, hattâ kuşlar, balıklar, koyunlar, kuzular, yâni canı olan varlıkların bile yenmesini bize meşru kılmış. Mükerrerrem varlık olarak, ikrama mazhar bir yaratık olarak, bunları bize helâl kılmış, bizim için yaratmış.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

(البقرة: ٢١)

(Hüve'llezî haleka leküm mâ fi'l-ardi cemîa.)
"Yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için yarattı Allah..." (Bakara, 2/29) diye, Kur'an-ı Kerim'in ayetleri şahit.

Şimdi insanoğlu da o kadar helâl varken, helâlleri bırakıyor bırakıyor... Bir haram kıldığı içki var; onu da haram kılmasının hikmeti gayet güzel anlaşılıyor. İçkiyi içen insanın aklı gidiyor, cinayet işliyor; aklı gidiyor, trafik kazası, seyr ü sefer kazası yapıyor. Arabasını bir yere çarpıyor, Emirgân'dan gelirken Boğaz'da denize uçuruyor. Haydi, hepsi sulara gömülüyor. Zararlı olduğu belli... İlle o yasağı gidip yapıyorlar.

Bu çok acaip bir şey, çok garip bir şey, şaşılacak bir şey, taaccüb edilecek bir şey ve yapılmaması gereken bir şey... Bu noktayı dikkatinize sunmak istiyorum. Allah yardımcımız olsun, yanıltmasın, şaşırtmasın...

Haramlardan korunmak için, Allah'ın helâlleri bize yeter. Nikah helâl; nikâhın dışındaki başka türlü ilişkiler, gayr-ı meşrû denen ilişkiler haram... İnsanoğlu helâli yapmıyor, harama sapıyor. Helâli yemiyor, haramı yiyor. *Sübhàna'llàh...* Allah şaşırtmasın, şeytana uydurmasın... Tabii şeytan yaptırtıyor, nefis yaptırtıyor. Bir yanlış mantıkla, insanlar bunu yapıyorlar.

c. Bir Ağacın Yasaklanması

(*Ve lâ takrabâ hâzihi's-şecereh*) “Bu ağaca yaklaşmayın!” Tabii bu ağaç hangi ağaç idi?.. Uzun açıklamalar, rivayetler var. Tabii benim elimdeki, şu anda size hitaben kullandığım tefsir *İbn-i Kesir Tefsiri* ile *Rûhu'l-Beyân Tefsiri*. Ama *Taberî Tefsiri* olsa, *Kurtubî Tefsiri* olsa, bütün öteki rivayetleri teferruatlı olarak da söylemek mümkün.

Özetlemek gerekirse; bu ağaç ne ağacıydı Allah'ın “Sakın buna yaklaşmayın!” dediği ağaç hangisiydi?.. Bazısı, “Üzüm asmaıydı.” demiş. İbn-i Abbas'tan bir rivayet böyle: (*Hiye'l-kerm*) *Kerm*, asma kütüğü demek. Ehl-i kitaptan bazısı, bunu buğday olarak rivayet etmişler.

Sonra yine İbn-i Abbas'tan başka kanallarla gelen rivayetlerde “Başaktı bu.” deniliyor. Başkasında, “Buğday tanesiydi.” deniliyor ama, tabii buğdayın ağaç olmadığını da düşünüyor insan.

Sonra bir rivayet var Ebî Mâlikten; “Hurma ağacıydı.” diyor. Bir başka rivayet var Mücahid'den; “İncir ağacıydı.” diyor. Katade ve İbn-i Cüreyc, Ebû Câfer vs. bu kanaattelermiş. İşte bu ağaç hakkında çeşitli rivayetler var.

Benim böyle konuşma yapan kişilerden duyduğum, başka mecazi te'viller de var: Bu ağaç değil de, ağaç bir kinaye olarak söyleniyor, asıl işaret edilmek istenen başka diye, çeşit çeşit yorumlar var. Ama rivayete dayanan, hadis-i şerife veya sahabe-i kiramın nakline dayanan böyle rivayetler altı tane. Asma, veyahut buğday, veyahut hurma, veyahut incir gibi rivayetler var.

Buğday tanesi diyenler de: “O buğday tanesi ama, cennetteki buğday tanesi bir inek kadar büyük, kaymaktan daha yumuşak, baldan daha tatlı diye de açıklamalar yapmışlar. Şüphesiz ki tabii cennetteki varlıklar, o zamanki varlıklar, muhakkak o çevrenin şartlarıyla, o çevrenin içinde çok daha başka türlü olabilir.

Fakat allâme, büyük âlimler diyorlar ki: “Bu ağacın cinsinin ne olduğu önemli değil.” Allah-u Teâlâ Hazretleri cennette her şeyi serbest kılmış, “Yalnız şu ağaca yaklaşmayın, sonra günahkârlardan, zalimlerden olursunuz!” buyurmuş.

(Fetekûnâ) “Siz ikiniz olursunuz.” Tekûnâni idi, nun’u düştü; çünkü emrin cevabı. (Ve lâ takrabâ) Sakın yaklaşmayın! (Fetekûnâ mine’z-zâlimîn) Eğer yaklaşırsanız zâlimlerden olursunuz.” Emrin cevabı böyle mansub olur ve nun’u düşer tesniye sîgasında. Onun için tekûnâni sîgasında, nun düşmüş.

Zâlim, aslında zulmeden demek yâni adâletten ayrılan demek. Günahkâra da zâlim denilir. Çünkü o da kendi nefsinin tehlikeye sokuyor, günah işlemek sûretiyle. Allah’ın tabii cezası olacak işlediği günahından dolayı. Kendi kendisine fenalık etmiş olduğundan, günah işleyene de nefsinin zulmeden kimse derler, zâlim derler. “Eğer böyle yaparsanız zalimlerden olursunuz, sakın buna yaklaşmayın!” diyor.

Burada benim işaret etmek istediğim bir nokta daha var: (Ve lâ takrabâ hâzihi’ş-şecerete) buyruluyor. “Sakın ikiniz şu ağaca yaklaşmayın!” “Şu ağaçtan yemeyin!” denmiyor, “Şu ağaca yaklaşmayın!” deniyor.

Bu çok önemli bir incelik taşıyor, ben onu size söylemek istiyorum. Günahın yanına yaklaşmamak lâzım! Yaklaştığı zaman, ayağı kayıp düşebilir insan. Yâni, mühim olan günaha yaklaşmamaktır. Onun için Kur’an-ı Kerim’in başka bir ayet-i kerimesinde de:

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنِيَّ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

(الإسراء: ۳۳)

(*Ve lâ takrabü'z-zinâ innehû kâne fâhişeten, ve sâe sebilâ*) “Zinâyâ yaklaşmayın! [Doğrusu bu çirkindir, kötü bir yoldur.]” (İsrâ, 17/32) buyruluyor.

“Zinâyâ yaklaşmayın!” ne demek?.. “Sizi sonunda bu kötü fiile götüreceğön şeylere dahi girişmeyin!” demek.

Ön işlemler, ön eylemler nelerdir?.. Bakmak... Meselâ, harama bakmak yasak. Tarafeynin örtünmesi, tesettür onun için gerekiyor. Erkekle kadının, birbirinin mahremi olmayan kimsenin aynı odada kalmaması... vs. Yâni ön şartlarla iş önceden engellenirse, o zaman insan günahı işlemez. Ama ta yanına kadar yaklaşırsa, ayağı kayıp düşebilir.

Onun için, uçurum vs. olduğu zaman ilgililer ihtiyat olsun diye, direkleri veya duvarı uçurumun ta dibine yapmıyorlar, uçurumdan biraz önce yapıyorlar ki, kenara da yanaşmasın. Yâni, tehlikeden daha önceki bir yerde yapıyorlar ki, tehlikeli bir yere gelip de, “Ah şöyle oldu, böyle oldu...” diye sonunda tehlike başlarına gelmesin diye.

“–Bu ağaca yaklaşmayın!” buyrulmuş.

Demek ki, yaklaşma bile olmayacak. Yemek değil, yanına bile yanaşma olmaması lâzım! Bu önemli. Bizim de buradan çıkartacağımız ders sevgili izleyiciler ve dinleyiciler: Günahlara yaklaşmamak... Yâni, günahın yanına kadar vardıktan sonra, mıknatısın iğneyi çektiği gibi, günah hop çekiverir.

Avustralya'da, tabiatın ilginç bir şeyini görmeye gitmiştik. Kayama diye Volongong'un güneyinde bir yer vardı. Denizden uzaktasınız ama, aşağıdan kayaları delmiş okyanusun iri dalgaları... Dalga bir bastırıldığı zaman, toprağın ortasından, çukurdan yukarıya minare gibi su fışkırıyor; dalganın vurmasından, bastırmasından. Onu artık herkes seyretmeye gidiyor. Etrafını da parmaklıklarla çevirmişler, yâni çok yanaşılmasın, aşağıya bakılmasın filan diye. Biz de ona rağmen biraz yaklaştık, baktık ihtiyatlı bir şekilde. Aşağısı böyle derin, kayalar girintili çıkıntılı. İşte sulardan yüzyıllar boyunca erimiş kayalar filan.

Dediler ki: "Hocam burada birkaç Pakistanlı mı, Hintli mi; işte böyle bakarken bir böyle su fışkırması, bir bilmem hava geri çekilmesi... Nasıl olduysa tazyik, ikisi de yuvarlanmışlar, işte artık yirmi metre, otuz metre, kırk metre aşağıya, deliğin içine gitmişler." Yaklaşan, tehlikeye maruz kalıyor, gidiyor.

Onun için, mühim olan günaha yaklaşmamak. İslâm'ın emirleri de çok hikmetli çok güzel... İslâm'ın emirlerinde de, günaha yaklaşımadan günahı engellemek vardır. İslâm'ın bütün emirlerinde hikmet vardır. O hikmet nedir?.. Günahın yanına bile insanı yanaştırmamak... Yanaştıktan sonra yapmamak zor olur artık... Tutamaz insan kendisini, nefesine mağlub olur, arzularına yenilir, hatâyı işleyebilir.

(*Ve lâ takrabâ hâzihi's-şecereh*) "Bu ağaca yaklaşmayın!" buyrulmuş kendilerine.

d. Şeytanın Ayaklarını Kaydırması

فَازَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا

فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ

وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

(البقرة: ٣٦)

(*Feezellehüme's-şeytânu anhâ*) Şimdi bu zelle, kaymak demek. Meselâ *zelletü'l-kâri'*, kıraati okuyan insanın kayması. Sonra *zelletü'l-kadem*, ayağın kayıp insanın düşmesi... *Ezelle* if'al babı, kaydırıldı. Ama *ezelle* an harf-i cerriyeye kullanıldı mı, çıkarttı, götürdü demek. (*Anhâ*) “Şeytan, oradan onları götürdü. Yâni, cennetten onların ayaklarını kaydırıldı ve götürdü.”

(*Feahracehümâ*) “Her ikisini, Adem Atamız ile Havva Anamız AS'ı, (*mimmâ kânâ fîhi*) içlerinde bulunduğu refah, nimet, mutluluk, saadet, güzelliklerden mahrum etti, çıkardı, ayaklarını kaydırıldı.” Güzel güzel cennet libasları giyiyorlardı, cennet köşklerinde oturuyorlardı. Rızıklar, cennet nimetleri ne kadar güzeldi, afiyet üzereydiler, rahat üzereydiler. Oradan şeytan onları kandırıldı çıkarttı.

Tabii nasıl kandırıldı şeytan?.. Sonra şeytan Adem AS'a secde etmediği zaman, koğuldu, recmolundu, cennetten çıkartıldı. Nasıl oldu? Yeryüzünden mi vesvese verdi, onları

kandırdı?.. Yoksa Cenâb-ı Hak, “Gel, buyur!” diye izin vermiyor ama, şeytanlığını yapmasına müsaade ettiğinden mi, öyle imkân buldu, geldi?..

Kandırdı. Nasıl kandırdı?.. Yine iyi tarafından yakalayarak kandırdı. Başka ayet-i kerimelerde geçiyor ki:

هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةٍ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبْلَى

(طه:۱۲۰)

(*Hel edüllüke alâ şecereti'l-huldi ve mülkin lâ yeblâ*) “Ebediyet ağacına sizi götüreyim mi? Elinizden bir daha kaçmayacak bir devlet, mutluluk, saadet kazanmanıza sebep olacak bir şeyi size öğreteyim mi?..” (Tâhâ, 20/120) diyerek, bu işe kandırdı.

Çünkü, “Bu ağaç nedir?” filân diye rivayetler sıralanırken, Vehb ibn-i Münebbih’ten bir rivayet var:

وَكَانَتْ شَجَرَةً غُصُونُهَا مُتَشَعِّبٌ بَعْضُهَا مِنْ

بَعْضٍ وَكَانَ لَهَا ثَمَرٌ تَأْكُلُهُ الْمَلَائِكَةُ لِخُلْدِهِمْ

“O ağaç, birbirinden dalları böyle çıkıp etrafa yayılırdı. (*Ve kâne lehâ semerun*) Meyvaları vardı bu ağacın; (*te’külühü’l-melâikeh*) melekler yedi bu ağacın meyvalarını... (*Li-huldihim*) Ebediyyen kalmak için. Öyle bir şecereydi yâni bu.” deniliyor.

Şeytan da: “Siz de bundan yerseniz, cennete ebedî kalırsınız ve elinizden bir daha artık kaçmayacak bir nimete, dereceye ulaşırsınız.” diye, onların cennet sevgisini kışkırtarak öyle kandırdı. “Ebediyyen burada kalacaksınız.” diye kandırdı.

Halbuki Adem AS’ın ne yapması lâzımdı:

“—Rabbim buna yaklaşma dedi, sen ne dersende, ben yaklaşmam!” demesi lâzımdı.

Şeytan onların iyi niyetinden, iyi tarafından yakalayıp kandırdı. İşte günahların çoğuna insanların girişi böyle olur. Yâni şeytan kandırırken, onların kabul edebileceği bir vecih, bir yol, bir söz, bir mantık uydurur; o onu yapar, günahı öyle işler. Yoksa herkes böyle çok cadaloz olmuyor, çok cebbar olmuyor; “İlle günah yapacağım, Allah’a âsi olacağım!” diye yapmıyor. Şeytan onu bir yoldan kandırıyor.

Meselâ, bir âbid kimse varmış, onu ibadetgâhından çıkarttırmış, şehre indirmiş, şehirde içki içirtmiş. Tarih kitapları, tefsir kitapları yazar bunu... O içkiyi içtikten sonra, artık her türlü hatayı işlemiş. Hatadan sonra iş cinayet işlemeye kadar gitmiş filan... Yâni, ilk başta meşrû ve mâsum gibi görünen bir sebep ortaya atar şeytan. Ona kanmamak lâzım!

Şimdi ikisi bu hatayı işlediler. Ve şeytan onların böyle ayaklarını kaydırıp cennetten uzaklaştırdı. İçinde buldukları nimetlerden ayırdı.

e. Yeryüzüne İndirilmeleri

(*Ve kulnâ*) “Onun üzerine Allah-u Azîmü’ş-şân, ben buyurdum ki onlara: (*İhbitù*) Haydi bakalım inin!” Çünkü cennetteydiler, aşağılara inecekler. *Hubut*, yâni *ihbitù* fiili, yukarıdan aşağıya inmek demek. “Haydi bakalım inin aşağıya!..” *Cennetü’l-huld*’den yeryüzüne indiler.

Şimdi burada *ihbitû* derken, bir nokta daha var açıklamamız gereken: Eğer sırf Adem AS ile Havva AS’a söyleseydi o zaman *külâ* dediği gibi, *haysü şî’tümâ* dediği gibi, ve *lâ takrabâ* dediği gibi tesniye sîgasıyla söyleyecekti. *İhbitù* yâni “Hepiniz çıkın, inin!” denildiğine göre, burada niye çoğul söylenilmiş?..

Ya insan cinsi düşünüldüğü için, Adem, Havva ve onların zürriyetleri düşünüldüğü için... Bir rivayet bu.

Bir başka rivayette: Adem, Havva ve şeytan hepsi çıkartıldı. Zaten arkasından da, (*ba’duküm li-ba’din aduvvün*) “Sizler birbirinize düşmansınız.” buyruluyor. Yâni Ademoğluna, Havva AS’a şeytan düşman. Biz de şeytanın düşman olduğumu bileceğiz, uyanık bulunacağız, ondan dolayı kanmayacağız.

(*Ve leküm fî’l-ardi müstekarrun*) “Yeryüzünde sizin bir istikrar bulup, karargâh edinip kalacağınız bir mekân ve zaman vardır, olacak. Haydi bakalım yeryüzüne inin!” diye Allah-u Teâlâ Hazretleri onları indirdi. (*Ve metâun ilâ hîn*) “Ve bir zamana kadar...” *Hîn* zaman demek.

“Bir zamana kadar oralarda temettû etmek, faydalanmak, metâlanmak, oranın metâlarından istifade etmek, nimetleriyle taayyüş etmek olacak. Haydi bakalım inin yeryüzüne!” denildi.

Zaten hacda da umreyi yapar, ondan sonra ihramdan çıkar, haccı beklediği zamana kadar böyle serbest davranırsa; ona hacc-ı temettû deniliyor. Yâni faydalanmak, şöyle rahat etmek mânâsına.

“Yeryüzünde sizin bir karargâhınız, mekânınız olacak.” *Müstekar*, tabii ism-i zaman da olur, ism-i mekân da olur; bir müddet kalacaksınız mânâsına da gelir, bir kalma yeri mânâsına da gelir. (*Ve metâun ilâ hîn*) “Orada bir müddet temettû edeceksiniz, faydalanacaksınız.”

Tabii burada bir gizli müjde de var. Bir müddet, yâni ne kadar?.. Dünyanın ömrü olan kıyamet kopuncaya kadar... Kişinin ömrünün sonu olan, eceli gelinceye kadar... Bir müddet orada kalacak, ondan sonra dönecek. Tabii burada Adem AS’a müjde var. Yeniden onun cennete geleceğine dair, döneceğine dair bir müjde de bulunuyor.

Burada bir noktayı da açıklamak lâzım! Mi’rac’da Peygamber Efendimiz’in görüp, naklettiğine göre, Mûsâ AS Adem AS’a:

“—Allah sana şeref verdiği halde, meleklerle secde ettirdiği halde, cennette otur dediği halde, yasak meyveyi, ağacı yeyip de bizi cennetten çıkarırsan sen değil misin?..” deyince, Adem AS da Mûsâ AS’a demiş ki:

“—Cenâb-ı Hakk’ın takdirinin kaleminin yazdığı, mürekkebinin de kuruduğu bir olaydan, Cenâb-ı Hakk’ın takdirinden dolayı mı beni kınıyorsun yâ Musâ?” demiş ve susturmuş.

“Susturdu.” diyor Peygamber Efendimiz. Tabii bunun takdir sonunda olduğu da belli. Zaten, “Yeryüzünde bir halife yaratacağım!” diye, meleklerle daha yaratmadan evvel söylediği için, Allah-u Teâlâ Hazretleri bildirdiği için, yeryüzüne onların indirileceği, bir takdir sonucu olduğu da böylece belli oluyor. Tabii çok çok ibretler ve hikmetler var bu ayet-i kerimelerde...

Bizim de hatırımızdan çıkartmamamız gereken şey şu, Feth-i Mevslî’nin dediği gibi: “Biz cennet ehli bir topluluk idik, babamız, anamız cennetteydi. Şeytanın sebebiyle dünyaya indirildik. Bizim asıl yerimiz orası...”

Mevlânâ’nın dediği gibi, asıl vatanımızı özlememiz lâzım! Hani kamışın kamışlığı özlediği gibi. İçinde o aşk, o şevk olmazsa olmaz.

Âteşest in bank-i nâyu nist bâd,

Her ki in âteş nedâred, nist bâd!

[Ateştir bu neyin sesi, hava değildir. Kimde bu aşk ateşi yoksa, yok olsun!] dediği gibi, içimizde o özlem olmalı! O cennete tekrar gitmek için çalışmalıyız. Şeytanın da oyunların bilip, şeytana karşı da uyanık olmalıyız.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi şeytanın şerrinden korusun... Nefsimize mağlub olmaktan korusun... Rızasına uygun yaşamayı nasib etsin... Huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmayı nasib etsin... Atamızın, anamızın yaşadığı, Adem Atamız'ın, Havva Anamız'ın yaşadığı cennete, lütfuyla keremiyle, bi-gayri hisâb, duhûl-i evvelîn ile girmeyi nasib etsin... Cehenneme düşmeden cennetlik eylesin... Rızasına erdiresin... Cemâlini göstiresin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

23. 03. 1999 - MEKKE

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü